

REPUBLIKA SLOVENIJA

KABINET PREDSEDNIKA VLADE

GOVOR

PREDSEDNIKA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJA JANEZA JANŠE NA OTVORITVI SIMPOZIJA O PRIMOŽU TRUBARJU

Ljubljana, 5. junij 2008

*Spoštovani akademiki,
gospo in gospodje,
cenjeni gostje.*

To praznovanje 500. obletnice rojstva Primoža Trubarja kot tudi slovensko predsedovanje Svetu Evropske unije opozarjata na našo zgodovinsko in sodobno vpetost v širši duhovni in stvarni prostor. Sedanjost, ki ima korenine v preteklosti, obe pa sta seveda temelj za prihodnost, se na najboljši mogoči način združujeta v enotnem sporočilu: slovenski svet je bil in je pobudni in tvorni segment evropskega mozaika.

Pesnik Oton Župančič – letos gre nekoliko tiho mimo nas tudi 130-letnica njegovega rojstva- je Trubarja v začetku 20. stoletja označil za »moža prepričanja, pa tudi moža dejanja«. Poudaril je prav tisti dve lastnosti ustvarjalca in izdajatelja prve slovenske knjige, ki najbolje in najmočnejše kažeta na slovensko vpetost v Evropo. Dejanja, ki izhajajo iz prepričanja, so temeljno gonilo napredka naše civilizacije.

Primož Trubar, ki se je leta 1508 kot podložniški sin rodil na Raščici, je bil človek čvrste vere in spoštovanja vredne neutrudnosti. Njegova pot do izobrazbe ni bila lahka: sile surovega časa so mu onemogočile študij na dunajski univerzi. Znanje več jezikov – zlasti latinščine, nemščine in italijanščine – mu je odprlo vrata v planetarno republiko duhov. Na dvoru svojega mecena, tržaškega škofa Petra Bonóma, se je mladi Trubar seznanil tako s temeljnimi humanističnimi kot reformacijskimi spisi. V knjigah oziroma pisani besedi je odtlej videl vir izobrazbe in razumnosti, ki ju je tudi pozneje izjemno cenil. V *Cerkovni ordningi* je tako leta 1564 zapisal misli, v katerih se srečujeta reformacija in humanizem: »Nobena deželja ne mejstu ne gmajna ne mogo brez šul, brez šularjev inu brez učenih ljudi biti, ne deželskih ne duhovskih reči prov ravnati ne obdržati. Tu vsaki zastopni človek more lehku zastopiti.«

Trubar je bil kritičen duh: tudi v tem se kaže njegova pripadnost evropskemu razumevanju sveta. Toda vseskozi se je zavedal, da mnenjska razhajanja niso sama sebi namen, ampak so zgolj stopnice na poti k pravemu spoznanju, to pa je smerokaz delovanju. Veliko intelektualnih naporov je vložil v prizadevanja za edinost kristjanov, zlasti luterancev in cvinglijancev, saj je bil kot reformator prepričan, da obnavlja prvotno obliko Kristusove vere in cerkve. Leta 1550 izdana prva slovenska knjiga, Katekizem, pričuje o tem.

Trubarjeva življenjska pot je bila burna: kraji, ki jih je zaznamoval s svojo prisotnostjo in duhom, so danes v Sloveniji, na Hrvaškem, v Italiji, Avstriji in Nemčiji. Njegove knjige in pisma dokazujejo, da je dovolj dobro poznal tudi razmere v Švici, na Češkem, Ogrskem, v Bosni in v vsej jugovzhodni Evropi. Trubarjeva biografija in intelektualna izkušnja povezujeja različne evropske dežele in kulture. Prav oče slovenske knjige je po dokončnem izgonu iz domovine med nemškimi protestanti veljal za najtemeljitejšega poznavalca islama. O muslimanih je tudi v sovraštva polnem času pisal v

humanističnem duhu: zanj nikakor niso samo bojeviti in neusmiljeni vojščaki, ampak tudi pozorni in prijazni gostitelji.

Trubar je deloval iz verskih pobud: zagovarjal je širjenje »evangelija brez človeških dodatkov«. Lubim Slovincem – zlasti tistim, ki niso znali nobenega drugega jezika kot materinščino – je hotel ob upoštevanju *doktrine opravičevanje samo po veri* omogočiti zveličanje. Zato je mrzlično prevajal biblična besedila. Med letoma 1555 in 1577 je poslovenil celotno Novo zavezo, iz Stare pa psalme. Jezik svojih rojakov je v kratkem času uspel dvigniti na raven drugih evropskih jezikov, ki so se lahko pohvalili že z dolgo knjižno tradicijo. Iz slovenščine je ustvaril čudovit – naravnost virtuozen instrument mišljenja in izraza. Hkrati je Trubar gradil »Cerkev Božjo slovenskega jezika«. Prvič jo omenja leta 1555. Njegov duh se ni pustil omejevati z obstoječo politično stvarnostjo, ki je domovino razparcelirala na množico fevdalnih ozemelj: že v svojih prvih knjigah in korespondenci govori o »slovenski deželi«. Trubar je večkrat izpričal, da se zaveda raznolikosti svojih rojakov, toda pomembno je tudi, da je videl njihovo enotnost. Prihodnost mu je glede tega povsem pritrdila.

Primož Trubar, ki je hkrati slovenski Evropejec in evropski Slovenec, mora biti v našem času navdihujoča in k medkulturnemu dialogu nagovarjajoča osebnost. Njegovo delo, ki pričuje o človeški veličini, ni mit ali legenda, ampak tudi živa vrednota.

Simpozij oziroma konferenca o jezikih, identitetah in pripadnostih med središči in obrobji, ki poteka ob 500. obletnici rojstva Primoža Trubarja, si je zadala nalogo, da veliki jubilej počasti izrazito delavno. Vprašanja, ki so v 16. stoletju zaposlovala očeta slovenske knjige, so trajna; odgovori nanje pa so – kot kaže – praviloma precej bolj začasni. Tudi raznoliki. Zato se znanstveni posvet, ki ga organizirate tukaj v Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti in sama Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ustavlja ob izkušnjah mnogih časov in prostorov. Udeleženci, ki prihajajo oziroma prihajate iz Avstrije, Češke republike, Hrvaške, Italije, Izraela, Litve, Madžarske, Nemčije, Ruske federacije, Slovaške, Švice in Slovenije, pripadate različnim znanstvenim disciplinam, družji pa vas zaupanje v plodnost medsebojne izmenjave mnenj prek vseh vrst meja.

Hvala organizatorjem za ta dogodek, ki je eden izmed zelo pomembnih v seriji dogodkov, s katerimi Slovenija obeležuje 500- letnico rojstva Primoža Trubarja in želim vsem udeležencem konference plodno delo. Razglašam, da je konferenca odprta. Hvala lepa.